

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL KULTŪROS OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO 2014-2020 METŲ PROGRAMOS, PATVIRTINTOS KULTŪROS MINISTRO 2014 M. SPALIO 6 D. ĮSAKYMU NR. ĮV-711 „DĖL KULTŪROS OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO 2014-2020 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

2015 m. birželio 8 d. Nr. ĮV-373

Vilnius

P a k e i č i u Kultūros objektų aktualizavimo 2014-2020 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2014 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. ĮV-711 „Dėl Kultūros objektų aktualizavimo 2014-2020 metų programos patvirtinimo“:

1. Pakeičiu 20, 21, 22 punktus ir juos išdėstau taip:

„20. Objektų aktualizavimo reikalavimai nustato objektų pritaikymo, sukuriant ekonominę vertę visuomenei, sąlygas, kurios apibrėžia investicijų į objektą būtinumą ir pagrįstumą. Bendrieji objektų aktualizavimo reikalavimai privalomi **visiems** kultūros objektams (išskyrus sakralinio paveldo objektus), nepriklausomai nuo kultūros objekte vykdomos kultūros veiklos (muziejus, biblioteka, teatras, koncertinė įstaiga, kinas ar kultūros centras) ar objekto statuso (kultūros paveldas ar kultūros infrastruktūra).

21. Specialieji objektų aktualizavimo reikalavimai taikomi tik specifinei kultūros infrastruktūrai pagal objekte vykdomą pagrindinę veiklą (specialieji muziejų aktualizavimo kriterijai taikomi tik muziejams, bibliotekų – tik bibliotekoms ir t.t.). Kultūros paveldo objektams taikomi specialieji kultūros paveldo aktualizavimo reikalavimai.

22. Investicijų į objekto aktualizavimą pagrindimui objektas privalo tenkinti bendruosius ir specialiuosius aktualizavimo reikalavimus.“

2. Pakeičiu 23.1.1 ir 23.1.2 papunkčius ir juos išdėstau taip:

„23.1.1 objektas bus pritaikytas kultūrinei veiklai, užtikrinant teikiamų kultūros paslaugų ir produktų kokybę, prieinamumą, patrauklumą visuomenei, siekiant sudominti ir įtraukti kuo didesnę visuomenės dalį ir kuo įvairesnes tikslines grupes į kultūrinį gyvenimą, išlaikyti esamus ir (arba) sukurti papildomus (naujus) lankytojų ir (arba) dalyvių srautus;

23.1.2 objektas didins miesto ar regiono patrauklumą vietos gyventojams ir (arba) investicijoms ir (arba) vietos verslo plėtrai (pavyzdžiui, pritrauks daugiau turistų, skatins naujų darbo vietų kūrimą, pagerins gyvenimo aplinką ir kokybę).“

3. Pakeičiu 23.2 papunktį ir jį išdėstau taip:

„Objekte bus vykdoma naujo turinio, kokybės, formos ir (arba) apimties kultūros veikla derinant tradicines ir naujausias technologijas ir (ar) netechnologinius kūrybinius sprendimus vienu ar daugiau iš šių būdų:“

4. Pakeičiu 23.2.2 papunktį ir jį išdėstau taip:

„23.2.2 objekto veikloje kuriamos naujos skaitmeninės paslaugos ar produktai;“

5. Pakeičiu 23.3.1 papunktį ir jį išdėstau taip:

„23.3.1 objekte bus vykdomos kultūros ir kūrybinių industrijų veiklos, skirtos kultūros produktų ar paslaugų žinomumo, prieinamumo, informacijos sklaidos, komunikacijos gerinimui ir patrauklumo vartotojui didinimui (pavyzdžiui, objekte bus įsteigta kavinė, su objekto kultūriniu turiniu susijusi parduotuvė ar pan.);“

6. Pakeičiu 23.4.1 ir 23.4.2 papunkčius ir juos išdėstau taip:

„23.4.1 aktualizuotas objektas prisidės prie viešosios infrastruktūros optimizavimo, t. y. į aktualizuotą kultūros objektą bus perkeltos iki tol kituose pastatuose veikusios viešojo sektoriaus įstaigos ar tam tikros jų funkcijos;

23.4.2 investicijos į objektą papildys, užbaigs ar sukurs pridėtinę vertę ankstesnėms Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės, kitoms tarptautinėms paramoms, valstybės ar savivaldybių investicijoms, t. y. panaudojus ES struktūrinių fondų lėšas objekte galės būti užbaigti aktualizavimo darbai ir objektas pradės pilnavertiškai funkcionuoti;“

7. Pakeičiu 24.2 ir 24.3 papunkčius ir juos išdėstau taip:

„24.2 Bus sukurti papildomi (nauji) lankytojų srautai pasitelkiant rinkodaros priemones.

24.3 Bus užtikrinta informacijos sklaida apie objekto reikšmę, didinamas objekto žinomumas, populiarumas (pavyzdžiui, objekte bus organizuojami mokymai, konferencijos, ekskursijos, informaciniai renginiai, supažindinantys visuomenę su vertingosiomis kultūros paveldo objekto savybėmis).“

8. Pakeičiu 24.5 ir 24.6 papunkčius ir juos išdėstau taip:

„24.5 Visuomenei bus teikiama informacija apie neišlikusias, sunaikintas ar visuomenei neprieinamas objekto dalis ar erdves, pasitelkiant virtualaus atkūrimo, kitus technologinius ar kūrybinius sprendimus.

24.6 Sakralinio paveldo objektams netaikomi bendrieji reikalavimai, tačiau taikomi specialieji reikalavimai kultūros paveldui ir bent vienas papildomų reikalavimų sakraliniam paveldui.“

9. Pakeičiu 25.5 papunktį ir jį išdėstau taip:

„25.5 Biblioteka kurs erdvę, kuri bus pritaikyta bibliotekos lankytojams ir leis jiems jaustis patogiai, (pavyzdžiui, ergonomiškas interjeras, viešųjų renginių organizavimui reikalinga įranga ar infrastruktūra, kitos priemonės).“

10. Pakeičiu 26.1 papunktį ir jį išdėstau taip:

„26.1 Muziejus atnaujins ekspozicijas, užtikrins muziejaus rinkinių prieinamumą visuomenei naudojant tiek fizinę, tiek informacinę muziejaus infrastruktūrą.“

11. Pakeičiu 26.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„26.3 Muziejus vykdys rinkinių skaitmeninimą arba kitais būdais kurs pridėtinę vertę visuomenei per naujai diegiamas muziejaus e–paslaugas ar kuriamus e–produktus.“

12. Pripažįstu netekusiais galios 26.3.1, 26.3.2, 26.3.3 papunkčius.

13. Pakeičiu 27.1 papunktį ir jį išdėstau taip:

„27.1 Teatras ar koncertinė įstaiga galės įgyvendinti įvairaus pobūdžio meno projektus.“

14. Pakeičiu 27.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„27.3 Bus paskatintas bendradarbiavimas tarp teatrų ir koncertinių įstaigų bei su regioninėmis kultūros įstaigomis.“

15. Pakeičiu 29 punkto pirmą pastraipą ir ją išdėstau taip:

„29. Aktualizuotas kino infrastruktūros objektas turi atitikti ne mažiau kaip vieną šių specialiųjų reikalavimų.“

16. Pakeičiu 29.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„29.3 Objektas didins lietuviško ir Europos kino populiarumą visuomenėje.“

17. Pripažįstu netekusiu galios V skyrių.

18. Papildau VI skyrių 38, 39 punktais:

„38. Projektų atranka vykdoma ir sprendimai dėl projektų finansavimo priimami vadovaujantis Kultūros ministro nustatyta kultūros objektų aktualizavimo projektų atrankos tvarka ir (arba) kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

39. Programą įgyvendina valstybės, savivaldybių ir kitų viešojo ar privataus sektoriaus įstaigų projektai, kurie atitinka Programos IV skyriuje apibrėžtus bendruosius ir specialiuosius reikalavimus (toliau – projektai).“

19. Buvusį VI skyrių laikau V skyriumi.

20. Pakeičiu 1 ir 2 priedus ir juos išdėstau nauja redakcija (pridedama).

Kultūros ministras

Šarūnas Birutis

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos kultūros ministro
2014 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. ĮV-711

KULTŪROS OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO 2014–2020 METŲ PROGRAMA

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kultūros objektų aktualizavimo 2014–2020 m. programa (toliau – Programa) nustato valstybės investicijų į kultūros paveldo ir kultūros infrastruktūros objektus (toliau kartu – objektai) tikslus, uždavinius, prioritetus ir bendruosius bei specialiuosius reikalavimus.

2. Programos paskirtis – užtikrinti kryptingą visų kultūros srities išteklių panaudojimą sumanios, kuriančios ir įtraukios visuomenės tapatybės ir darnos stiprinimui bei ekonominio konkurencingumo skatinimui.

3. Programa parengta vadovaujantis Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ ir 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, atsižvelgiant į 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą, patvirtintą Europos Komisijos 2014 m. rugsėjo 8 d. sprendimu Nr. C (2014) 6397, Europos Komisijos 2012 m. rugsėjo 3 d. komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Kultūros ir kūrybos sektorių rėmimas siekiant ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo“, Europos Komisijos 2007 m. gegužės 10 d. komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarę, 2010 m. gegužės 10 d. Tarybos išvadas dėl kultūros reikšmės regionų ir vietos vystymuisi, Regionų kultūros plėtros 2012–2020 m. programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. ĮV-639 „Dėl regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“, Nacionalinės kultūros paveldo apsaugos politikos gaires, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-811 „Dėl nacionalinės kultūros paveldo apsaugos politikos gairių patvirtinimo“ ir kitus dokumentus, nustatančius atskirų kultūros sektorių raidos gaires bei politikos kryptis.

4. Programoje vartojamos sąvokos:

4.1. **Aktualizavimas** – objekto pritaikymas šiuolaikinės visuomenės ir (arba) vietos bendruomenės kultūriniais, socialiniams ir (arba) ekonominiams (t. y., teritorijos, regiono patrauklumo investicijoms didinimas, investicijų įtaka naujų darbų vietų, papildomos rinkos sukūrimui ir pan.) poreikiams.

4.2. **Kultūros infrastruktūros objektas** – statinys, įranga, mobili struktūra ar kita erdvė, kurioje kuriami, skleidžiami ir (ar) pristatomi kultūros produktai ir (ar) teikiamos kultūros paslaugos.

4.3. **Kultūros inovacija** – naujo turinio, kokybės ir (arba) apimties suteikimas kultūros produktams ar paslaugoms, derinant tradicines ir naujausias technologijas ir (ar) netechnologinius kūrybinius sprendimus. Kultūros inovacijų pagrindą sudaro humanitarinių, socialinių mokslų ir meno srityje vykdomi kompleksiniai moksliniai tyrimai, pasitelkiantys ir kitų mokslo sričių žinias, ir jų rezultatų pritaikymas kultūrinėje veikloje bei sklaida visuomenėje.¹

4.4. **Kultūros objektas** – visuomeninės paskirties kultūros paveldo arba kultūros infrastruktūros objektas, kuriame vykdoma kultūrinė veikla ar teikiamos kultūros paslaugos.

4.5. **Kultūros paveldo objektas** – kultūros paveldo dalis, kurią sudaro praeities kartų pastatytos, įrengtos, sukurtos ar istorinių įvykių sureikšmintos medžiaginės kultūros vertybės, tiesiogiai susijusios su užimama ir joms naudoti reikalinga teritorija.

4.6. **Objekto aktualizavimo reikalavimas** – objekto pritaikymo, sukuriant ekonominę vertę visuomenei, sąlyga, pagrindžianti investicijų į objektą būtinumą.

4.7. **Sakralinis objektas** – religinės paskirties kultūros paveldo objektas, kuriame atliekamos religinės apeigos.

5. Kitos Programoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatyme, Lietuvos Respublikos muziejų įstatyme, Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatyme, Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatyme, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatyme, Vietos bendruomenių savivaldos 2013–2015 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. A1–71 „Dėl Vietos bendruomenių savivaldos 2013–2015 metų programos patvirtinimo“, ir kituose teisės aktuose.

II SKYRIUS

SITUACIJOS ANALIZĖ

¹ <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.08A669BEBCEB0>

PIRMASIS SKIRSNIS
KULTŪROS OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO BENDRI IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS

Nepakankamas visuomenės domėjimasis kultūra ir dalyvavimas kultūriniame gyvenime

6. 2013 m. *Eurobarometer* tyrimas „Kultūros prieinamumas ir dalyvavimas“ rodo, kad kultūros paslaugų vartojimas ir aktyvumas kūrybinėse veiklose mažėja daugelyje ES šalių narių. Tačiau kai kurie Lietuvos rodikliai gerokai atsilieka nuo ES vidurkio. Tai ypač aktualu kalbant apie dalyvavimą kūrybinėse veiklose. Remiantis *Eurobarometer* tyrimu, 71 proc. Lietuvos gyventojų nedalyvauja jokiose (individualiose ar grupinėse) kūrybinėse veiklose, kai tuo tarpu ES nedalyvaujančiųjų vidurkis yra 62 proc. Palyginimui, kaimyninėje Latvijoje jokiose kūrybinėse veiklose nedalyvaujančių gyventojų skaičius siekia tik 58 proc., o Estijoje – 50 proc.² Tyrimai taip pat rodo, kad tik 49 proc. Lietuvos gyventojų domisi savo šalies menais ir kultūra, kai tuo tarpu ES vidurkis yra 69 proc.³ Ši statistika iliustruoja netinkamo kultūros paslaugų panaudojimo, pasenusios infrastruktūros bei menkos kultūros įstaigų paslaugų kokybės pasekmes.

Menko visuomenės domėjimosi kultūra problemą atskleidžia ir 2014 m. Kultūros ministerijos užsakymu atlikto tyrimo rezultatai. Nesidomėjimas kultūriniu veikla būdingas ketvirtadaliui tyrimo dalyvių. Viena svarbiausių priežasčių, kurias respondantai nurodė kaip ribojančias įsilieti į kultūrinį gyvenimą – per didelė kaina (37 proc.) bei fizinis nepasiekiamumas (16 proc.), kuris savo ruožtu susijęs su pasiūlos trūkumais: trečdalis tų, kuriems sudėtinga nuvykti iki kultūrinės veiklos vietos, taip pat susiduria su ribotu pasirinkimu arba prastos kokybės kultūros įstaigų veikla vietovėje.⁴

Moksliniai tyrimai rodo, kad investicijos į kultūros sektorių reikšmingai prisideda prie gerovės augimo.⁵ Kūrybinėmis ir kultūrinėmis iniciatyvomis gali būti skatinama socialinė darna, visuomenės grupių integracija į bendruomenes, stiprinamas bendruomeniškumas, plėtojamas kūrybinis mąstymas, žmonėms padedama lengviau susidoroti su sunkumais ir iššūkiais. Naujausi tyrimai patvirtina, kad dalyvaujantys kultūrinėse veiklose gyventojai ir kultūros vartotojai yra aktyviai labiau visuomeniški, laimingi, sveiki, pasitiki kitais bei didžiuojasi savo pilietybe.⁶ Todėl šiuolaikinei visuomenei aktualu gauti kokybiškas kultūros paslaugas, realizuoti ir tobulinti gebėjimus, plėtoti saviraišką.

² Eurobarometer, *Cultural Access and Participation*, 2013.

³ Eurobarometer, *European Cultural Values*, 2007.

^{3,5,6} Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir patenkinimo kultūros paslaugomis tyrimas, 2014 m., UAB „Socialinės informacijos centras“ ir UAB „ESTEP Vilnius

⁴ M. Sharon Jeannotte „Shared spaces: Social and economic returns on investment in cultural infrastructure“, *Under Construction: The State of Cultural Infrastructure in Canada*, Vancouver: Centre of Expertise on Culture and Communities, Simon Fraser University, 2008.

⁵ M. Sharon Jeannotte „Shared spaces: Social and economic returns on investment in cultural infrastructure“, *Under Construction: The State of Cultural Infrastructure in Canada*, Vancouver: Centre of Expertise on Culture and Communities, Simon Fraser University, 2008.

⁶ M. Sharon Jeannotte „Shared spaces: Social and economic returns on investment in cultural infrastructure“, *Under Construction: The State of Cultural Infrastructure in Canada*, Vancouver: Centre of

Kultūros paslaugų vartojimas yra svarbus kultūrinio ugdymo – vieno iš neformalaus švietimo – būdų. 2013 metais Europos mastu atlikto vartotojų nuomonės apie viešos interneto prieigos viešosiose bibliotekose naudą tyrimo⁷ duomenimis, viešosios bibliotekos teikia ypač daug neformalaus suaugusiųjų švietimo galimybių. Šio tyrimo duomenys parodė, kad net 75 proc. Lietuvos gyventojų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių naudojami viešųjų bibliotekų paslaugomis, tai darė neformalaus švietimo tikslais (dalyvavo paskaitose ar diskusijose, ieškojo pagalbos atliekant namų darbus, dalyvavo kompiuterinio raštingumo mokymuose, tobulino darbui reikalingus gebėjimus ir pan.). Pažymėtina, kad tai didžiausias skaičius lyginant su kitomis tirtomis ES šalimis. Kultūros įstaigos taip pat papildė vaikų ir jaunimo formalųjį švietimą, prisidedamos prie kultūrinių kompetencijų vystymo, kūrybiškumo ugdymo, tapatybės formavimo ir stiprinimo procesų. Pavyzdžiui, kultūros centruose per metus kūrybine veikla užsiima (dalyvauja meno kolektyvuose, būreliuose, lanko kultūros renginius) daugiau kaip 1 mln. vaikų ir jaunimo. Be to, atliktas tyrimas atskleidė, kad didžiąją dalį kultūros mylėtojų ir puoselėtojų grupės dalį (24 proc.) sudaro būtent jaunimas iki 30 metų amžiaus, ir kad 15 – 29 m. amžiaus asmenys itin aktyviai naudojami kultūros įstaigų teikiamomis paslaugomis, pvz., besinaudojančių bibliotekų paslaugomis atskirose socialinėse demografinėse grupėse dominuoja besimokančio amžiaus jaunimas (87,7 proc. 15 – 19 m. ir 56,3 proc. 20 – 29 m. grupėse). Žvelgiant iš mokymosi visą gyvenimą perspektyvos, kūrybiniai įgūdžiai ir gebėjimai gali padėti prisitaikyti prie kintančių darbo rinkos reikalavimų.

Kultūros institucijų veikla bei projektai prisideda prie viešųjų miesto erdvių gyvybingumo, ypač sukultūrinant mažiau patrauklias periferines ar urbanistines zonas. Atnaujinta kultūros infrastruktūra ir aktyvūs kultūrinės veiklos židiniai pritraukia į vietovę ir verslo investicijas, kurių dėka mieste ar regione sukuriama naujos darbo vietos.⁹

Siūlomas sprendimas: aktualizuoti kultūros objektus, skatinant aktyvesnę visuomenės dalyvavimą kultūros veiklose, didinant kultūros prieinamumą ir aktualumą didesnei visuomenės daliai, įtraukiant kuo įvairesnes visuomenės grupes.

Kultūros paslaugų kokybė ir forma neatitinka laikmečio aktualijų ir visuomenės poreikių

7. Kultūros paslaugos visuomenei pateikiamos nepakankamai patraukliai, nepasitelkiant interaktyvių sprendimų ir neišnaudojant šiuolaikinių technologijų teikiamų galimybių. Sparti informacinių technologijų plėtra ir augantis jų vartojimas visoje Lietuvoje – vienas iš veiksnių, keliančių aukštesnius reikalavimus kultūros kokybei ir įvairovei. Kultūros įstaigoms atsiranda vis daugiau konkurentų – skaitmeniniu turiniu

Expertise on Culture and Communities, Simon Fraser University, 2008.

⁷ http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kirjastot/kansainvaelinen_ja_eu-yhteistyoe/Liitteet/Final_Report_-_Cross-European_Library_Impact.pdf

⁹ Europos Komisijos konferencijos “Celebrating 25 years of European Capitals of Culture” santrauka, 2010.

grįstų, išmaniomis technologijomis lengvai pasiekiamų, interaktyvių informacinių, pramoginių ir kultūrinių platformų. Norint lygiaverčiai konkuruoti tokioje aplinkoje, kultūros įstaigoms būtina pačioms efektyviai išnaudoti skaitmenines ir išmaniąsias priemones – tiek renkantis sklaidos kanalus, tiek pristatant turinį šiuolaikiniam vartotojui įdomiais ir patraukliais būdais. Vis dėlto Lietuvos kultūros įstaigose skaitmeninės technologijos kol kas naudojamos menkai ir (ar) neefektyviai. Dauguma įstaigų turi susikūrusios savo tinklalapius, tačiau kur kas mažiau dėmesio skiria technologijų panaudojimui *in situ* – kuriant lankytojų patirtį pačioje kultūros įstaigoje.¹⁰

Siūlomas sprendimas: aktualizuotuose kultūros objektuose kurti į vartotojų poreikius orientuotas paslaugas pasitelkiant šiuolaikines technologijas ir (ar) netechnologinius kūrybinius sprendimus, diegiant kultūros inovacijas.

Neįvertintas kultūros ir kūrybinių industrijų potencialas

8. Naujausių tyrimų rezultatai rodo, kad kultūros ir kūrybinių industrijų įmonės yra itin inovatyvios ir pasižymi dideliu ekonominiu potencialu, o pats kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius yra vienas dinamiškiausių Europoje. Šio sektoriaus darbuotojai (viso 8,5 mln. žmonių) sukuria 4,5 proc. Europos Sąjungos BVP.¹¹ Nepaisant to, Lietuvoje kultūros ir kūrybinės industrijos kol kas nėra sulaukusios daug valstybinės politikos dėmesio, o kultūros ir kūrybinių industrijų sąvoka suvokiama siaurai, apsiribojant kūrybos sritimis, dažniausiai susijusiomis su menu ir leidyba.

Siūlomas sprendimas: aktualizuotuose objektuose vystyti kultūros ir kūrybines industrijas, plėtojant naujas kultūros paslaugas, kuriant naujus produktus, užtikrinant efektyvesnę jų sklaidą, komunikaciją ir rinkodarą, skatinant kultūros įstaigas ir kūrybinių industrijų sektorių kartu įgyvendinti meno, verslo, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų programas ir bendradarbiavimo iniciatyvas.

Kultūros infrastruktūros objektų tinklo resursai naudojami neefektyviai, trūksta bendradarbiavimo tarp kultūros įstaigų vietos ir tarptautiniu lygmeniu

9. Kai kurie kultūros objektai Lietuvoje yra nenaudojami arba tinkamai neišnaudoja savo potencialo, nors į šiuos objektus jau investuotos Lietuvos valstybės biudžeto, Europos Sąjungos ar kitos lėšos. Dėl nepakankamo finansavimo, ypač sumažėjusio ekonominio sunkmečio laikotarpiu, lėšų užteko tik daliniam objektų aktualizavimui. Tokiuose objektuose įsikūrusios įstaigos teikti paslaugas gali

¹⁰ Žilvinė Gaižutytė Filipavičienė, „Meno muziejai ir medijos“, *Lietuvos kultūros tyrimai*, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2012(2).

¹¹ Europos Komisijos 2012 m. rugsėjo 3 d. komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Kultūros ir kūrybos sektorių rėmimas siekiant ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo“.

tik iš dalies, todėl nukenčia vartotojas. Tai ypač būdinga kultūros paveldo objektams, kurie buvo tvarkomi 2004–2009 m. Europos ekonominės erdvės ir 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšomis, bei kultūros įstaigoms, kurios pradėtos, bet nebaigtos rekonstruoti Kultūros ministerijos vykdytomis kultūros centrų, muziejų ir bibliotekų modernizavimo programų lėšomis.

Lietuvos savivaldybėse taip pat pastebima tendencija, kad didesniai kultūros objektų tinklui būdinga prasta infrastruktūros būklė. Tai ypač aktualu kalbant apie kultūros centrus ir jų padalinius.¹² Tuo tarpu analizuojama užsienio šalių patirtis orientuota į kultūros infrastruktūros ir jos teikiamų paslaugų koncentraciją – sutelkimą ir išplėtojamą viename infrastruktūros objektų komplekse bei atskirų objektų apjungimą į kompleksines paslaugas teikiantį tinklą – paslaugų sistemą. Pavyzdžiui, Švedijoje savivaldybių kultūros namuose dažnai kartu įsikūrusios viešoji biblioteka, teatras ir kitos vietos kultūrinės organizacijos.¹³ Pastebėta, kad kelias kultūros įstaigas perkėlus į vieną pastatą, efektyviau panaudojami resursai, palaikoma geresnė materialinė būklė, pagerėja šių įstaigų prieinamumas vartotojui. Be to, fizinis įstaigų artumas palengvina jų bendradarbiavimo galimybes, įgalina koordinuoti savo veiklą, kuriant veiklos projektus, vystant bendrą rinkodarą.

Remiantis straipsnio „Kultūrėjimo procesai modernioje Lietuvoje: bibliotekų ir kultūros centrų vaidmuo regionuose“ autorių atlikta apklausa, daugiau nei 40 proc. kultūros centrų darbuotojų ir savivaldybių kultūros administratorių mano, kad institucijų bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo stoka trukdo intensyvinti kultūros plėtrą regionuose.¹⁴ Lietuvos kultūros įstaigos menkai įsitraukusios ir į tarptautinius bendradarbiavimo tinklus. Pavyzdžiui, tarp 2013 metais ES programos „Kultūra“, finansuojančios tarptautinio kultūrinio bendradarbiavimo projektus, paremtų 114 projektų tik trijuose dalyvauja Lietuvos organizacijos. Maža to, visos trys organizacijos yra iš didžiųjų miestų – Vilniaus ir Kauno. Tuo tarpu Europos Komisijos 2007 m. gegužės 10 d. komunikate, apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarkę, kultūrų įvairovė ir dialogas nustatytas kaip vienas iš prioritetų, o menininkų ir kultūros sektoriaus darbuotojų bei visų meninės raiškos formų mobilumas – kaip būdas šiam prioritetui įgyvendinti.¹⁵

Siūlomas sprendimas: aktualizuojant kultūros objektus, užtikrinti, kad bus efektyviai išnaudojami kultūros infrastruktūros objektų resursai, atsirastų galimybės dalyvauti tarptautiniuose kultūros tinkluose, bus skatinamas bendradarbiavimas tarp kultūros objektuose įsikūrusių įstaigų.

ANTRASIS SKIRSNIS

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS

¹² BGI Consulting ir VšĮ „Kultur“, *Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas*, 2012.

¹³ Compendium: Cultural Policies and Trends in Europe, 2012.

¹⁴ Lidija Kublickienė, Alina Žvinklienė, Eduardas Kęstutis Vilkas, „Kultūrėjimo procesai modernioje Lietuvoje: bibliotekų ir kultūros centrų vaidmuo regionuose“, *Filosofija. Sociologija*, 2011 T. 22, Nr. 4.

¹⁵ Europos Komisijos 2007 m. gegužės 10 d. komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarkę.

Nepakankamai efektyviai išnaudojamas kultūros paveldo objektų pritaikymas ir naudojimas visuomenės reikmėms

10. Kultūros vertybių registre įrašyta apie 16 000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 6 000 pripažinti valstybės saugomais, o iš šių apie 1 200 turi kultūros paminklo statusą. Kultūros paveldas yra valstybei strategiškai svarbus istorijos raidoje visuomenės tęstinai kuriamas išteklius, kuris atspindi šalies ne tik istorinę, bet ir kultūrinę raidą bei vaidina svarbų vaidmenį išsaugant ir puoselėjant tautinį tapatumą. Nepaisant to, visuomenė nepakankamai tapatina save su kultūros paveldu ir neišnaudoja visų jo teikiamų galimybių. Remiantis užsienio šalių patirtimi¹⁶ ir geraisiais pavyzdžiais Lietuvoje, kultūros paveldas savo aktualizavimo prasme turi didžiulį pritaikymo visuomenės socialiniams, ekonominiams, kultūros ir edukacijos poreikiams potencialą: sutvarkytame ir pritaikytame kultūros paveldo objekte gali įsikurti bendruomenės centras, menų inkubatorius, mokykla, kultūros įstaiga ar kita bendruomenei reikalinga įstaiga ar organizacija.

Lėšų trūkumas yra viena pagrindinių kliūčių kultūros paveldo apsaugai Lietuvoje. Dėl sudėtingos valstybės ekonominės padėties, valstybės lėšomis per metus sutvarkoma tik 15 – 20 kultūros paveldo objektų. ES struktūrinių fondų lėšos kultūros paveldui iki šiol buvo skiriamos ribotai – didžiąja dalimi per viešosios turizmo infrastruktūros plėtros priemones. Šis veiksnys lėmė, kad finansuojamas buvo kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo reikmėms, tačiau investicijų stokojo kultūros paveldo objektai, kurių tikslas buvo tenkinti kitus visuomenės ar vietos bendruomenės poreikius – ypač kultūrinius.

Siūlomas sprendimas: pritaikyti kultūros paveldo objektus šiuolaikiniams visuomenės ir (arba) vietos bendruomenės poreikiams, išlaikant pusiausvyrą tarp kultūros paveldo objektų aktualaus (modernaus) pritaikymo ir jų autentiškumo išsaugojimo.

Visuomenės lankymui nepritaikyti sakraliniai objektai

11. Lietuva nuo seno pasižymėjo tautine ir religine tolerancija – šalia gausių lotynų apeigų katalikų, graikų apeigų katalikų (unitų), evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, ortodoksų (stačiatikių) religinių bendruomenių, valstybės valdovai globojo sentikių, totorių ir karaimų bendruomenes, o itin gausios žydų bendruomenės bei jų kultūra klestėjo Lietuvoje iki pat II-ojo Pasaulinio karo. Minėtą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tautų ir tikybų gausą žymi iki šiol Lietuvos teritorijoje išlikusi daugybė sakralinių objektų – jų maldos namai: lotynų apeigų ir graikų apeigų katalikų

¹⁶ “Renovation of Estonian manor houses secured local schools”, <http://eeagrants.org/News/2011/Renovation-of-Estonian-manor-houses-secured-local-schools>, 2011.

bažnyčios, evangelikų liuteronų ir evangelikų reformatų bažnyčios, ortodoksų (stačiatikių) ir sentikių cerkvės, judėjų sinagogos, musulmonų sunitų mečetės bei karaimų kenesos.

Įvairių tikybų maldos namai, be religinės funkcijos, veikia ir kaip bendruomenės centrai, taip pat turistų bei piligrimų traukos objektai, juose vyksta žinomų atlikėjų sakralinės muzikos koncertai, profesionalių bei mėgėjų kolektyvų pasirodymai. Atliekamų funkcijų gausa, kartu su svarba šalies gyventojų tapatybės išsaugojimui, pabrėžia būtinybę sutvarkyti ir atverti visuomenei šiuos sakralinius objektus. Lėšų trūkumas sakraliniams objektams, kuriuose saugomos vertingos kilnojamosios vertybės, restauruoti, pritaikyti (tam reikia aukštos kvalifikacijos specialistų bei sudėtingų technologijų ir medžiagų panaudojimo), lemia, kad daugelis maldos namų yra itin prastos būklės, o kai kurie – net neveikiantys.

Garsiausių ir su Šv. Popiežiumi Jonu Pauliumi II susijusių lotynų apeigų katalikų šventovių pritaikymą piligrimų ir turizmo reikmėms užtikrino Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. 842 patvirtinta Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programa. Vis dėlto, įgyvendinant šią programą, ne visi objektai buvo sutvarkyti, todėl pradėtam procesui užbaigti nuspręsta tęsti Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų išsaugojimo ir pritaikymo darbus. Tuo tikslu Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 690 „Dėl Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų išsaugojimo ir pritaikymo“ patvirtino Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio objektų sąrašą ir Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio objektų išsaugojimo bei pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2014–2022 m. darbų sąrašą.

Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. 940 patvirtinta „Žemaičių krikšto ir Žemaičių vyskupystės įsteigimo 600 metų jubiliejaus minėjimo 2009–2017 metų programa“. 2013 metais sukako 600 metų nuo Žemaičių krikšto, o 2017 metais sukaks 600 metų nuo Žemaičių vyskupystės įsteigimo. Žemaičių krikštas ir Konstanco Visuotinio Bažnyčios susirinkimo sprendimas įkurti savarankišką Žemaičių vyskupystę buvo didelė politinė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pergalė, padariusi įtaką visai Lietuvos istorijai. Žemaičių vyskupystė suvaidino didelį vaidmenį puoselėjant Lietuvos valstybingumo idėją, išsaugant lietuviškąjį identitetą ir XX amžiaus pradžioje atkuriant Lietuvos valstybę. Žemaičių vyskupystės teritorija apėmė didžiąją dabartinės Lietuvos valstybės dalį. Žemaičių krikštu buvo baigtas Lietuvos krikštas. Todėl būtina išsaugoti ir aktualizuoti svarbiausius su Žemaičių krikštu ir Žemaičių vyskupystės istorija susijusius objektus, parengti ir įgyvendinti rinkodaros ir informacijos priemones, pateikiančias Lietuvos ir pasaulio visuomenei istorines žinias apie Žemaičių krikštą, taip pat pristatančias svarbiausius su Žemaičių krikšto istorija susijusius objektus, vietas ir asmenybes. Kai kurie su Žemaičių krikštu ir Žemaičių vyskupystės istorija susiję objektai yra apgailėtinos būklės. Siekiant juos išsaugoti ir pritaikyti piligrimų ir turizmo reikmėms, būtina atlikti tvarkybos darbus, taip pat įrengti minėtųjų objektų viešąją infrastruktūrą, pritaikyti juos lankymui.

Vyriausybės 2008 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1212 „Dėl projektų grupės „Bernardinų takais“ pripažinimo valstybei svarbiu kultūriniu projektu“ buvo įvertintas Mažesniųjų brolių ordino istorinis

kultūrinis paveldas, tačiau iki šiol Mažesniųjų brolių sukauptos kultūros vertybės nepilnai atskleidžiamos visuomenei, menkai panaudojamos jų religinio ir tarpkultūrinio dialogo, socialinės atskirties ir ksenofobijos mažinimo bei edukacinės galimybės.

Siūlomas sprendimas: aktualizuoti visuomenės ir vietos bendruomenių reikmėms reikalingus ir turistams bei piligrimams įdomius sakralinius objektus, visų pirma tuos, kuriems prioritetą suteiktas Vyriausybės 2014 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 690 „Dėl Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų išsaugojimo ir pritaikymo“, Vyriausybės 2008 m. rugšėjo 10 d. nutarimu Nr. 940 „Dėl Žemaičių krikšto ir Žemaičių vyskupystės įsteigimo 600 metų jubiliejaus minėjimo 2009–2017 metų programos patvirtinimo ir šios programos priežiūros komisijos sudarymo“, Vyriausybės 2008 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1212 „Dėl projektų grupės „Bernardinų takais“ pripažinimo valstybei svarbiu kultūriniu projektu“, spręsti juose keliamas problemas.

Nepakankamos visuomenės žinios apie kultūros paveldo reikšmę ir išsaugojimo svarbą

12. Visuomenė ne visada suvokia architektūros paveldo kultūrinę vertę, netapatina savo šeimos, giminės ir tautos istorijos su kultūros paveldu, todėl nejaučia poreikio kultūros paveldo statinių išsaugoti ateities kartoms. Problema ypač aktuali Lietuvos kaimuose ir miesteliuose, kur senuosius statinius įsigiję savininkai juose negyvena ir (arba) nepakankamai rūpinasi jų išsaugojimu ir atvėrimu platesnei visuomenės daliai. Dažniausiai neturėdami reikalingų žinių ir sąsajų su vieta, naujieji paveldo savininkai istorinius statinius drastiškai rekonstruoja, tam tikslui naudodami ne tradicines, o naujas, tam ne visuomet pritaikytas medžiagas. Kultūros paveldo statinių savininkai dažnai neturi ir įgūdžių (arba tokie įgūdžiai labai silpni), reikalingų tinkamai saugoti, tvarkyti ir pritaikyti šiuolaikinėms gyvenimo ir veiklos sąlygoms kultūros paveldo objektus.

Siūlomas sprendimas: kultūros paveldo objektų aktualizavimas turėtų apimti ir šių objektų rinkodarą, visuomenės švietimą, informavimą apie kultūros paveldo vertę ir reikšmę, objektų žinomumą, populiarumo didinimą bei objekto prieinamumo, atvirumo visuomenei, lankytojams užtikrinimą.

TREČIASIS SKIRSNIS

KULTŪROS INFRASTRUKTŪROS OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS PAGAL SEKTORIUS

Bibliotekų Lietuvoje siūlomos paslaugos ne visiškai atitinka besikeičiančius visuomenės poreikius

13. 2014 metų pradžioje Lietuvoje veikė 2585 bibliotekos, iš kurių 1306 patenka į Kultūros ministerijos valdymo sritį. Šis Lietuvos bibliotekų tinklas – didžiausia viešoji informacinė infrastruktūra,

kuri reikšmingai padeda kurti šalies socialinę, kultūrinę ir ekonominę gerovę. Pastarąjį dešimtmetį įgyvendintų tokių plačios apimties projektų kaip „LIBIS“, „Bibliotekos pažangai“, „E-klasika“, „E-paveldas“ rezultatai itin prisidėjo prie bibliotekų vaidmens visuomenėje pokyčių, padėjo suformuoti naują požiūrį į jas, išskėlė naujus reikalavimus, susijusius su informacinės ir žinių visuomenės poreikiais. Kartu šie reikalavimai susiję su visuomenės narių gyvenimo lygio ir užimtumo struktūros pokyčiais, naujų socialinių grupių, turinčių visiškai naujus kultūrinius, švietimo ir informacinius poreikius bei pasižyminčių kitokia vartojimo elgsena, atsiradimu. Šiems pokyčiams bibliotekos nėra tinkamai pasirengusios.

Nors finansavimas bibliotekų fondams komplektuoti pastaraisiais metais pradėtas didinti, tačiau skiriamas finansavimas nepakankamas dokumentų fondams atnaujinti. Bibliotekų dokumentų fondai ypač svarbūs užtikrinant gyventojams prieigą prie naujausios informacijos, skirtos laisvalaikio, studijų, savišvietos ir kitiems tikslams, todėl būtina užtikrinti ne tik kuo geresnę prieigą, bet ir aktyviai skatinti gyventojus naudotis sukauptais informacijos šaltiniais bei paslaugomis.

Ribotas vienos bibliotekos galimybes aprūpinti gyventojus informacija galėtų pagerinti efektyviai veikianči tarpbibliotekinio skolinimo paslaugų sistema, lanksčios vartotojų aptarnavimo formos, kaip knygų rezervavimas, kilnojamų bibliotekų ir pan. paslaugos. Šiuo metu šios priemonės Lietuvos bibliotekų sistemoje išnaudojamos nepakankamai. Todėl būtina skatinti bendradarbiavimą, ypač tarp toje pačioje vietovėje veikiančių, toms pačioms ir skirtingoms administracinėms struktūroms priklausančių bibliotekų, pavyzdžiui, savivaldybių viešųjų ir mokyklų bibliotekų, savivaldybių ir apskričių viešųjų bibliotekų, miesto ir rajono savivaldybių viešųjų bibliotekų, veikiančių tame pačiame mieste ir kitų.

Informacijos ir ryšių technologijų (IRT) plėtra daro didžiulę įtaką šalies bibliotekoms. Šiuo metu Lietuvoje turime automatizuotą sistemą LIBIS, apjungiančią viešąsias bibliotekas į tinklą, visą šalies teritoriją apimančią viešos interneto prieigos infrastruktūrą, prieigą prie šalies kultūros paveldo internete. Šios priemonės sudaro sąlygas teikti bibliotekų paslaugas gyventojams kokybiškiau ir patogesniu būdu, kartu reikšmingai prisidėti prie gyventojų informacinio raštingumo ugdymo. Atsižvelgiant į tai, kad esama programinė ir techninė įranga sparčiai sensta, būtina nuolat atnaujinti bibliotekų informacinę infrastruktūrą, siekiant sudaryti gyventojams sąlygas naudotis šiuolaikinėmis informacijos ir ryšių technologijomis. Kita vertus, bibliotekos turi efektyviau naudoti IRT naujų paslaugų kūrimui arba tradicinių paslaugų patrauklumo didinimui (virtualios parodos, renginių transliavimas internetu, regiono lankytinų objektų virtualus žemėlapis ir pan.), tokiu būdu sudarant sąlygas platesnei kultūros paslaugų sklaidai bei pritaikant jas specialiųjų poreikių žmonėms.

Bibliotekos teikia nemokamas paslaugas gyventojams, tokiu būdu sudarydamos lygias galimybes tobulėti, turiningai praleisti laisvalaikį, siekti mokslo ir profesinių žinių bei padėdamos mažinti dėl ekonominės ir socialinės padėties, diskriminacijos, smurto, demografinių ir kitų priežasčių atsirandančią socialinę gyventojų atskirtį šalyje. Siekiant reikšmingai prisidėti prie gyventojų socialinės įtraukties,

visuomeninio aktyvumo ir skirtumų, tarp įvairių visuomenės grupių mažinimo, bibliotekos turi aktyviau kurti į socialiai pažeidžiamiausias visuomenės grupes orientuotas paslaugas ir padėti joms integruotis į visuomenę bei tapti pilnaverčiais jos nariais.

Bibliotekos pastatas yra viešųjų paslaugų kokybės sąlyga, jo erdvės turi būti atviros visuomenei, patrauklios, patogios ir sudarančios tinkamas sąlygas įvairiai bibliotekos veiklai. Tuo tarpu Lietuvoje daugelio bibliotekų pastatai ir patalpos neatitinka šiuolaikinės bibliotekos reikalavimų: bibliotekos įsikūrusios nepritaikytuose pastatuose ar patalpose (darželiuose, butuose, mokymo įstaigų klasėse ir pan.), kai kurios jų iki šiol yra privačiose patalpose, daug kur nepakanka patalpų fondams saugoti ir vartotojams aptarnauti. Bibliotekos erdvių nepakankamas aprūpinimas technologijomis ir įranga, nepatogi, „nedraugiška“ lankytoji aplinka taip pat mažina skaitymo bei knygos patrauklumą ir populiarumą visuomenėje. Naujausi tyrimai ir gyventojų apklausų duomenys atskleidžia, kad trečdalis lietuvių per metus neperskaito nė vienos knygos.¹⁷ Grožinės literatūros skaitymas vis mažiau populiarus vaikų ir jaunimo laisvalaikio praleidimo būdas.

Siūlomas sprendimas: aktualizuoti bibliotekų infrastruktūrą atnaujinant informacijos prieigai ir elektroninių išteklių naudojimui reikalingą įrangą, naujų technologijų galimybes nukreipti kūrybingo, išsilavinusio asmens ugdymui, sukuriant visoms vartotojų grupėms patrauklią aplinką bibliotekose.

Muziejai Lietuvoje šiuo metu tik dalinai atitinka šiuolaikinio muziejaus sampratą ir nepilnai tenkina visuomenės kultūrinius poreikius

14. Lietuvos kultūros politikos nuostatuose pabrėžiama, kad šiuolaikinio muziejaus veikla siejama su kultūros, švietimo, informacijos sklaidimo funkcijomis. Šios nuostatos spartesnę įgyvendinimą lemia ir nuolat besikeičianti visuomenė, kuri muziejui kelia vis didesnius reikalavimus iš muziejų tikėdamasi šiuolaikiškų parodų ir ekspozicijų, mokymo ir mokymosi aplinkos sukūrimo, aktyvios veiklos, įdomių edukacinių programų. Tačiau muziejai, kurie yra daugiau orientuoti į kultūros vertybių saugojimą ir kaupimą, susiduria su dideliais sunkumais įgyvendinant šiuolaikinės visuomenės reikalavimus.

Remiantis tradicinio muziejaus samprata, ekspozicija ir parodos yra pagrindinė muziejų komunikacijos su visuomene veikla. Šiuo metu Lietuvos muziejų ekspozicijose lankytojams pristatoma tik apie 5 proc. visų muziejuose saugomų kultūros vertybių. Tai aiškiai sustiprina muziejų komunikacinį potencialą, parodo, kiek muziejai turi galimybių atnaujinti, keisti ekspozicijas bei rengti parodas.

Muziejų edukacija apibrėžiama kaip sistemingas ir struktūrizuotas mokymasis ir mokymas muziejaus aplinkoje, panaudojant edukologijos moksle apibrėžtą ugdymo proceso struktūrą ir metodus, taip pat muziejuje saugomus eksponatus ir sukauptas žinias. Tai mokymosi, mokymo, ugdymo, lavinimo

¹⁷ Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimas, 2014 m., UAB „Socialinės informacijos centras“ ir UAB „ESTEP Vilnius“.

bei savišvietos veikla, kurios pagrindas yra muziejų rinkiniuose materialiuoju pavidalu sukaupta žmonijos, gamtos, kultūros, socialinių ryšių istorija ir patirtis. Tačiau, kurdami ir įgyvendindami edukacines programas, muziejai susiduria su daugybe problemų. Tai – siauras požiūris į muziejaus edukacinę veiklą, šiuolaikinės edukologijos ir psichologijos žinių bei kompetencijos stoka, lankytojų poreikių nežinojimas, nesugebėjimas organizuoti muziejaus edukacinės veiklos taip, kad ji atitiktų šiuolaikinės visuomenės poreikius, nepakankamas dėmesys darbui su suaugusiais žmonėmis. Šie iššūkiai verčia muziejus keistis ir pažvelgti į muziejų edukacinę veiklą kompleksiskai, siekiant įdiegti geriausių muziejų edukacinės veiklos standartus.

Lietuvos muziejuose vis dar menkai išnaudojamos skaitmeninės technologijos, kurios iš esmės pagerintų sąveiką su lankytojais. Tačiau muziejai, taikydami pastarąsias technologijas informacinių sistemų, virtualių parodų ir skaitmeninių leidinių rengimui, turi atkreipti dėmesį ne tik į skaitmeninių technologijų taikymo kiekybę, bet ir į kokybę, orientuojantis į tinklaveiką, visuomenės poreikius ir išaugusį bendrą Lietuvos gyventojų informacinį raštingumą.

Kadangi Lietuvos muziejuose saugoma gausi ir vertinga Lietuvos kilnojamojo kultūros paveldo dalis: meno kūriniai, liaudies meno ir etnografijos objektai, istoriniai dokumentai, archeologiniai radiniai, ir tik maža dalis šių kultūros vertybių yra pristatoma visuomenei muziejų ekspozicijų salėse, o kita, didžioji jų dalis, laikoma saugyklose ir sudaro milžinišką rezervą ekspozicijų plėtimui ir atnaujinimui, dar viena problema, su kuria susiduria muziejai – Lietuvos muziejų saugyklų, dažnai ir pačių ekspozicijų salių neatitikimas joms keliamiems techniniams ir kokybiniais reikalavimams. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012 m. atlikto audito „Ar Muziejų modernizavimo 2007–2015 m. programa vykdoma rezultatyviai: valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-50-1-1“ metu atlikta muziejų apklausa parodė, kad iš muziejų turimų saugyklų tik 26 proc. atitinka joms keliamus saugos reikalavimus. Dėl lėšų trūkumo, muziejai taip pat negali įsigyti tinkamų, kultūros vertybėms specialiai pritaikytų, iš geros kokybės medžiagų pagamintų laikmenų.

Muziejaus paslaugos lankytojams gali būti apibrėžiamos kaip bet kuri veikla ar nauda, kurią muziejus gali pasiūlyti visuomenei. Pagal lankytojų skaičių Lietuvos muziejuose vyrauja tradicinių paslaugų vartojimas – ekspozicijų, parodų lankymas bei dalyvavimas muziejų renginiuose. Probleminiu lauku lieka muziejaus komercinės paslaugos (kavinės, suvenyrų parduotuvės ir pan.). Šis muziejaus paslaugų segmentas Lietuvoje vis dar menkai išplėtotas. Jo plėtrai labiausiai trukdo muziejų steigėjų ir profesinės bendruomenės skeptiškas požiūris, nesuvokimas šių paslaugų kaip savitos paveldo komunikacijos (pagrindinės muziejaus veiklos) formos, menkos investicijos į šias paslaugas bei menkos muziejų personalo verslumo kompetencijos. Ne mažesne problema lieka menkai besikeičiantis muziejaus paslaugų laukas, muziejaus slinktis link pramoginio pobūdžio, su kultūros ir kūrybinėmis industrijomis sietinų paslaugų plėtra.

Siūlomas sprendimas: pritaikyti muziejų fizinę ir informacinę infrastruktūrą paslaugų kokybės ir įvairovės užtikrinimui, tikslingai ir sistemingai diegiant šiuolaikines technologijas, didinti muziejaus paslaugų patrauklumą ir prieinamumą visuomenei, užtikrinti jos edukaciją ir aktyvų dalyvavimą kultūros procesuose.

Teatrai ir koncertinės įstaigos turi ribotas galimybes plėtoti inovatyvias veiklos formas, ugdyti visuomenės kūrybiškumą

15. Teatrai ir koncertinės įstaigos yra vienos didžiausių kultūros institucijų miestuose, jos savo kūrybine veikla ugdo kūrybingą ir kultūringą visuomenę, tenkina visuomenės poreikį profesionaliam scenos menui, teikia kultūros paslaugas visoms (ir pažeidžiamiausioms) visuomenės grupėms, turi tikslinių lankytojų ratą, prisideda prie šalies įvaizdžio formavimo. Ši kultūros organizacijų grupė, kurią sudaro valstybės, savivaldybių teatrai ir koncertinės įstaigos bei privačios šios srities iniciatyvos, yra pajėgi sukurti ir įgyvendinti aukšto profesionalumo projektus, jų sukurta produkcija sėkmingai rodoma kitose šalyse bei pelno tarptautinius apdovanojimus ir pripažinimą.

Vien tik nacionalinių ir valstybės teatrų ir koncertinių įstaigų teikiamomis paslaugomis kasmet naudojasi apie 820 000 žiūrovų ir klausytojų, kurių skaičius ženkliai padidėtų, jeigu teatrai ir koncertinės įstaigos turėtų galimybę panaudoti šiuolaikines, inovatyvias technologijas ir aukštus kokybės standartus atitinkančią materialinę bazę kultūros paslaugai sukurti ir teikti. Šių įstaigų veikla teigiamai veikia kitų ūkio subjektų ekonominę veiklą – eidami į spektaklius ar koncertus žiūrovai iš kitų ūkio subjektų įsigyja prekių ir paslaugų. Tokių išlaidų metinė suma yra apie 46 milijonus litų. Per metus valstybės biudžetui sumokama apie 9,6 mln. pridėtinės vertės mokesčio. Teatrams ir koncertinėms įstaigoms sudaryta galimybė teikti visuomenei aukštos kokybės paslaugas paskatintų žiūrovų skaičiaus augimą, verslo įmonių prekių ir paslaugų vartojimą bei vartojimo mokesčio įmokų į valstybės biudžetą augimą.

Tačiau, teatrai ir koncertinės įstaigos susiduria su problemomis, ribojančiomis jų potencialą ir paslaugų plėtros galimybes:

1) Nors senoji teatrų ir koncertinių įstaigų infrastruktūra yra pritaikyta pagrindinei įstaigų veiklai – spektaklių rodymui ar koncertų atlikimui, pastatų vidaus erdvės nėra pritaikytos kitoms funkcijoms, kurios šiandien šioms įstaigoms yra reikalingos pvz., edukacinei veiklai. Labai svarbu, kad teatrai, ypatingai orientuoti į jauną žiūrovą, būtų įgalinti ne tik kurti vaikams spektaklius, bet ir supažindinti vaikus ir jaunimą su teatro istorija, aktoryste, skatintų domėjimąsi profesionaliuoju scenos menu, ugdytų talentus. Šių procesų skatinimui reikalingas ir nuoseklus švietimo ir kultūros įstaigų bendradarbiavimas, ir investicijos į materialinę bazę.

2) Šiuolaikinis teatras ir šiuolaikinė muzika naudojasi įvairiomis išraiškos priemonėmis: video projekcijomis, multimedijos įranga, modernia apšvietimo ir kt. scenos įranga, tačiau didesnė dalis

Lietuvos teatrų ir koncertinių įstaigų nedisponuoja reikalinga technologine baze, todėl statant spektaklius iškyla įvairių apribojimų, susijusių ne su kūrybinio potencialo stoka, o su galimybėmis jį realizuoti. Šiuolaikinės technologijos didele dalimi gali išspręsti dekoracijų ir kitus scenografijos klausimus, kurie įgalintų efektyviau naudoti materialinius ir kūrybinius resursus, pvz., efektyviau išnaudoti patalpas dekoracijų saugojimui.

Be abejo, papildomą techninę įrangą galima išsinuomoti, tačiau tai didina spektaklio ar koncerto sąnaudas. Taip pat daugėja projektų, jungiančių skirtingas meno rūšis: šokis naudojamas dramoje, video projekcijos – muzikoje. Didžioji dalis Lietuvos scenų yra tokiems projektams nepritaikytos. Tai taip pat sąlygoja repertuaro apribojimus. Šiandien teatrų ir koncertinių įstaigų veiklos intensyvumas ir pati veikla savo formomis, raiškos galimybėmis gerokai skiriasi nuo vykdytos 6 – 8 dešimtmečiais, kuomet buvo rekonstruotos arba pastatytos daugelis Lietuvos scenų. Esama infrastruktūra gerokai riboja scenos menų raiškos galimybes, naujų technologijų panaudojimą.

3) Pastatų energinis efektyvumas yra labai žemas, kas brangina eksploataciją, tuo tarpu lėšos galėtų būti panaudojamos naujai, įdomesnei produkcijai kurti.

4) Aukščiausio profesinio lygio teatrinė produkcija yra ne visada prieinama ne sostinės gyventojams. Teatrai ir koncertinės įstaigos regionuose turi konkuruoti su komercine teatrine produkcija, kuri neretai yra pigesnė, žemesnio meninio lygio, bet jos pristatymas nereikalauja šiuolaikinės techninės bazės. Todėl, šioms įstaigoms vis sunkiau išlikti traukos centru, kultūros židiniu mieste ar rajone, pritraukti jaunos teatro profesionalus į savo veiklą.

Siūlomas sprendimas: atnaujinti teatrų ir koncertinių įstaigų infrastruktūrą, pritaikant vidaus erdves ir įrangą scenos mobilumui ir universalumui. Teatrai ir koncertinės įstaigos turėtų galimybę įgyvendinti įvairesnius projektus, būtų gerinamas kūrybinių produktų mobilumas šalyje – profesionalus teatras taptų prieinamesnis regionuose, teatrai ir koncertinės organizacijos visapusiškai galėtų plėtoti edukacines veiklas.

Prasta kultūros centrų būklė riboja regionų gyventojų galimybę dalyvauti kultūrinėje veikloje bei užtikrinti aukštos kokybės kultūros produktų ir paslaugų prieinamumą

16. 2013 m. pabaigoje Lietuvoje veikė 162 kultūros centrai, 127 jų filialai bei 316 kultūros centrų skyriai ir padaliniai. Viena didžiausių problemų, su kuriomis susiduria kultūros centrai – susidėvėjusi jų infrastruktūra ir pasenusi materialinė bazė. Šiuo metu valstybės biudžeto lėšos kultūros centrų aktualizavimui skiriamos pagal Kultūros centrų modernizavimo 2007–2020 metų programą, į kurią įtraukti 63 aukščiausios ir pirmos kategorijos kultūros centrai. Iki 2013 m. pabaigos šios programos lėšomis renovuoti tik 6 kultūros centrai, šiuo metu renovuojami 32 kultūros centrai. Kasmet skiriamų valstybės biudžeto lėšų kiekis neleis įgyvendinti 2020 m. Kultūros centrų modernizavimo programos,

todėl lėšų poreikis kultūros centrų infrastruktūros ir materialinės bazės (baldu, inventorių, apšvietimo, garso ir scenos įrangos) atnaujinimui išliks ir toliau.

Kultūros centrai vaidina labai svarbų vaidmenį suartinant bendruomenes, gali reikšmingai prisidėti prie gyventojų socialinės įtraukties, visuomeninio aktyvumo skatinimo ir skirtumų tarp įvairių visuomenės grupių mažinimo, gyventojų kultūrinės saviraiškos plėtojimo. Dar vienas ilgalaikis iššūkis kultūros sklaidai regionuose – profesionalaus meno sklaidos stoka. Profesionalaus meno įstaigų veikla išplėtotą didžiuosiuose miestuose, tuo tarpu regionų savivaldybių infrastruktūra nepritaikyta kokybiškai profesionalaus meno sklaidai. Dėl nepakankamos infrastruktūros ir įrangos daugelyje kultūros centrų nėra galimybių surengti profesionalios muzikos koncertus, parodyti teatro spektaklius, demonstruoti kino filmus tokia pačia kokybe bei laiku kaip didžiuosiuose miestuose. Techninė bazė, atitinkanti šiuolaikinius standartus, yra ypatingai aktuali tiek pristatant naujausią kino produkciją, tiek siekiant populiarinti Europos ir Lietuvos kino gamintojų kūrinius. Siekiant stiprinti kultūros centrų sociokultūrinį potencialą, taip pat užtikrinti profesionalaus meno prieinamumą kaimų ir miestelių gyventojams, kiekvienoje savivaldybėje turi būti bent vienas renovuotas, aukštos kokybės kultūros paslaugas teikiantis kultūros centras. Kultūros centrų patalpos ir erdvės turėtų būti patrauklios ir patogios vykdomoms edukacinėms programoms, skirtoms įvairioms gyventojų amžiaus grupėms, pritaikytos neformaliajam ugdymui.

Siūlomas sprendimas: aktualizuoti kultūros centrų infrastruktūrą, sudarant sąlygas kokybiškai profesionalaus meno sklaidai ir įvairių visuomenės grupių dalyvavimui kultūroje, edukacijai bei visuomeninio aktyvumo skatinimui.

Infrastruktūra, skirta kino gamybai, Lietuvos bei Europos filmų platinimui nėra pakankama, nėra kino platinimo tinklo regionuose

17. Kinas yra labai svarbus kultūros produktas, atskleidžiantis visuomenės vertybes, parodantis visuomenės gyvenimo aktualijas, fiksuojantis joje vykstančius pokyčius. Kino filmų gamyba ir platinimas taip pat yra labai svarbi ekonominė veikla. Tačiau kino sektoriaus Europoje plėtra susiduria ir su dideliais iššūkiais, kadangi filmų gamybos išlaidos yra daug didesnės nei kitų audiovizualinių kūrinių, o konkurencija pasauliniu mastu labai didelė. Į šias problemas ir valstybės pagalbos būtinybę kino sektoriui dėmesį atkreipė Europos Komisija 2013 m. komunikate „Dėl valstybės pagalbos filmams ir kitiems vaizdo ir garso kūriniams“.¹⁸ Komunikate teigiama, kad valstybėse narėse taikomų kino gamybos schemų paskirtis – „užtikrinti, kad filmų ir televizijos garso ir vaizdo priemonėmis būtų rodoma nacionalinė ir regioninė kultūra bei išreiškiamas kūrybinis potencialas. Kita vertus, šiomis priemonėmis siekiama kurti kritinę masę, kurios reikia dinamiškam sektoriaus vystymuisi ir konsolidacijai“.

¹⁸ Europos Komisijos 2013 m. komunikatas „Dėl valstybės pagalbos filmams ir kitiems garso ir vaizdo kūriniams“.

2009–2013 metų periodu Lietuvos kino teatrų lankomumas ir bendros kino rodymo pajamos nuosekliai augo. Tai pagrindžia kryptingų investicijų į kino sklaidą šalyje poreikį, naujų kino demonstravimo technologijų integravimą į infrastruktūros atnaujinimo projektus, ypač regionuose. Lietuvos regionuose filmai demonstruojami iš buitinių laikmenų, kas devalvuoja kūrinio meninę vertę. Europietiški filmai galėtų tapti edukacinių programų dalimi regionų gyventojams, tačiau tam reikalinga moderni filmų demonstravimo įranga. Investicijos į infrastruktūrą ir įrangą prisidėtų prie suskaitmeninto kino teatrų tinklo formavimo Lietuvoje.

Riboti viešieji finansiniai resursai verčia ieškoti ir kitų, papildomų finansavimo šaltinių kino sektoriaus infrastruktūros sukūrimui, pritaikymui ir palaikymui, pavyzdžiui, pritraukiant privatų kapitalą kino platinimo tinklo sukūrimui ir aptarnavimui.

Siūlomas sprendimas: plėtoti ir stiprinti filmų gamybai bei platinimui reikalingą kino infrastruktūrą, didinant šio sektoriaus konkurencingumą, lietuviško bei europietiško kino prieinamumą ir populiarumą šalies gyventojų tarpe.

III SKYRIUS

PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

18. Programos tikslas – sutvarkyti vertingiausias bei didžiausią ekonominės vertės visuomenei sukūrimo potencialą turinčius kultūros paveldo ir kultūros infrastruktūros objektus, darniai pritaikant juos šiuolaikinės visuomenės kultūrinėms, socialinėms ir ekonominėms reikmėms, užtikrinant kuo įvairesnių visuomenės grupių ir kuo didesnės visuomenės dalies dalyvavimą kultūros objektuose organizuojamose veiklose, efektyviai naudojant kultūros objektų tinklo resursus ir skatinant bendradarbiavimą tarp kultūros objektuose įsikūrusių įstaigų ir kitų sektorių Lietuvos ir tarptautiniu lygmeniu.

19. Programos uždaviniai:

19.1. Pritaikyti kultūros objektus, skatinant aktyvesnę visuomenės dalyvavimą kultūros veiklose, užtikrinant kultūros prieinamumą ir aktualumą didesnei visuomenės daliai, įtraukiant kuo įvairesnes visuomenės grupes.

19.2. Kultūros objektuose kurti į vartotojų poreikius orientuotas paslaugas, pasitelkiant lankytojų patirtį praturtinančias šiuolaikines technologijas ir (ar) netechnologinius kūrybinius sprendimus, diegiant kultūros inovacijas.

19.3. Kultūros objektuose vystyti kultūros ir kūrybines industrijas, plėtojant naujas kultūros paslaugas, kuriant naujus kultūros produktus, užtikrinant efektyvesnę jų sklaidą, komunikaciją ir rinkodarą, skatinant kultūros įstaigas ir kūrybinių industrijų sektorių kartu įgyvendinti meno, verslo, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtos ir inovacijų programas ir bendradarbiavimo iniciatyvas.

19.4. Kultūros objektuose užtikrinti kultūros paslaugų koncentraciją, efektyviai išnaudojant kultūros objektų resursus ir įtinklinimo potencialą, skatinant kultūros objektuose įsikūrusių įstaigų bendradarbiavimą.

19.5. Darniai pritaikant kultūros paveldo objektus, išlaikyti pusiausvyrą tarp modernaus jų pritaikymo ir autentiškumo išsaugojimo.

19.6. Sakralinius objektus pritaikyti liturgijai, kitoms visuomenei aktualioms, bendruomenių, piligrimų reikmėms, atverti juos kultūros paveldo lankytojams tiek, kiek tai dera su objektų sakraline paskirtimi.

19.7. Skleisti informaciją apie kultūros paveldo vertę ir reikšmę, didinti kultūros paveldo objektų žinomumą, populiarumą, užtikrinti objektų prieinamumą, atvirumą visuomenei ir lankytojams.

19.8. Kultūros objektuose sudaryti sąlygas kokybiškai profesionalaus meno sklaidai ir įvairių visuomenės grupių edukacijai bei saviraiškai.

IV SKYRIUS

OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO REIKALAVIMAI

20. Objektų aktualizavimo reikalavimai nustato objektų pritaikymo, sukuriant ekonominę vertę visuomenei, sąlygas, kurios apibrėžia investicijų į objektą būtinumą ir pagrįstumą. Bendrieji objektų aktualizavimo reikalavimai privalomi **visiems** kultūros objektams (išskyrus sakralinio paveldo objektus), nepriklausomai nuo kultūros objekte vykdomos kultūros veiklos (muziejus, biblioteka, teatras, koncertinė įstaiga, kinas ar kultūros centras) ar objekto statuso (kultūros paveldas ar kultūros infrastruktūra).

21. Specialieji objektų aktualizavimo reikalavimai taikomi tik specifinei kultūros infrastruktūrai pagal objekte vykdomą pagrindinę veiklą (specialieji muziejų aktualizavimo kriterijai taikomi tik muziejams, bibliotekų – tik bibliotekoms ir t.t.). Kultūros paveldo objektams taikomi specialieji kultūros paveldo aktualizavimo reikalavimai.

22. Investicijų į objekto aktualizavimą pagrindimui objektas privalo tenkinti bendruosius ir specialiuosius aktualizavimo reikalavimus.

PIRMASIS SKIRSNIS

BENDRIEJI OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO REIKALAVIMAI

23. Aktualizuotas objektas turi atitikti šiuos bendruosius reikalavimus:

23.1. Objektas kurs ekonominę vertę visuomenei bent vienu iš šių būdų:

23.1.1. objektas bus pritaikytas kultūrinei veiklai, užtikrinant teikiamų kultūros paslaugų ir produktų kokybę, prieinamumą, patrauklumą visuomenei, siekiant sudominti ir įtraukti kuo didesnę

visuomenės dalį ir kuo įvairesnes tikslines grupes į kultūrinį gyvenimą, išlaikyti esamus ir (arba) sukurti papildomus (naujus) lankytojų ir (arba) dalyvių srautus;

23.1.2. objektas didins miesto ar regiono patrauklumą vietos gyventojams ir (arba) investicijoms ir (arba) vietos verslo plėtrai (pvz. pritrauks daugiau turistų, skatins naujų darbo vietų kūrimą, pagerins gyvenimo aplinką ir kokybę).

23.2. Objekte bus vykdoma naujo turinio, kokybės, formos ir (arba) apimties kultūros veikla derinant tradicines ir naujausias technologijas ir (ar) netechnologinius kūrybinius sprendimus vienu ar daugiau iš šių būdų:

23.2.1. objekto veiklose bus naudojamos šiuolaikinės technologijos, pvz., įrengtos interaktyvios ekspozicijos, taikomi inovatyvūs sprendimai, visuomenė informuojama ir paslaugos reklamuojamos pasitelkiant socialinius tinklus, išmaniųjų įrenginių programėles ir pan.;

23.2.2. objekto veikloje kuriamos naujos skaitmeninės paslaugos ar produktai;

23.2.3. objekto veiklose bus taikomi netechnologiniai kūrybiniai sprendimai, leidžiantys pagerinti teikiamų kultūros paslaugų ar pristatomų, platinamų kultūros produktų turinį, kokybę, apimtį ir (ar) prieinamumą.

23.3. Objekte bus vystomos kultūros ir kūrybinės industrijos vienu ar daugiau iš šių būdų:

23.3.1. objekte bus vykdomos kultūros ir kūrybinių industrijų veiklos, skirtos kultūros produktų ar paslaugų žinomumo, prieinamumo, informacijos sklaidos, komunikacijos gerinimui ir patrauklumo vartotojui didinimui (pavyzdžiui, objekte bus įsteigta kavinė, su objekto kultūriniu turiniu susijusi parduotuvė ar pan.);

23.3.2. objekte įsikurs kultūros ir kūrybinių industrijų klasteris, kūrybinė laboratorija, kultūros inovacijų centras, menų inkubatorius, kūrybinė rezidencija ar kita kultūros ir kūrybinių industrijų veiklos forma, skatinanti verslumą;

23.3.3. objekte vyks meno ir verslo, taip pat meno (arba kultūros ir kūrybinių industrijų) ir mokslo atstovų bendradarbiavimo veiklos;

23.3.4. objekte bus stiprinami personalo ir (arba) kūrybinių bei kultūros paslaugų teikėjų, kūrybinio turinio prodiuserių ir kitų meno kūrėjų gebėjimai, ugdomi jų projektų valdymo ir verslumo įgūdžiai.

23.4. Objektas užtikrins efektyvų viešosios infrastruktūros resursų panaudojimą, didins kultūros paslaugų koncentravimą ir tinklaveiką vienu ar daugiau iš šių būdų:

23.4.1. aktualizuotas objektas prisidės prie viešosios infrastruktūros optimizavimo, t. y. į aktualizuotą kultūros objektą bus perkeltos iki tol kituose pastatuose veikusios viešojo sektoriaus įstaigos ar tam tikros jų funkcijos;

23.4.2. investicijos į objektą papildys, užbaigs ar sukurs pridėtinę vertę ankstesnėms Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės, kitos tarptautinės paramos, valstybės ar savivaldybių

investicijoms, t. y. panaudojus ES struktūrinių fondų lėšas objekte galės būti užbaigti aktualizavimo darbai ir objektas pradės pilnavertiškai funkcionuoti;

23.4.3. bus užtikrinta objekto tinklaveika – objekte bus plėtojamos bendros veiklos ir (ar) paslaugos su kitais regione, Lietuvoje ar Europoje esančiais objektais, renginiais, kultūros ar visuomeninėmis organizacijomis;

23.4.4. objekte bus teikiamos kompleksinės kultūros paslaugos (pvz., bibliotekos, muziejaus ir kultūros centro) arba veiks kelios kultūros įstaigos ar organizacijos, kurios tarpusavyje koordinuos visas ar dalį savo veiklų ir bendradarbiaus jas vykdydamos.

23.5. Objektas tarnaus visuomenės edukacijos, mokymosi visą gyvenimą, socialinės įtraukties funkcijoms vienu ar daugiau iš šių būdų:

23.5.1. objekte bus įgyvendinamos neformalaus ugdymo programos vaikams, jaunimui ir suaugusiems, skatinant jų saviraišką, domėjimąsi kultūra, menu ir (ar) mokslu, motyvaciją mokytis ir tobulėti;

23.5.2. objekte bus įgyvendinamos bendros programos su formaliojo švietimo įstaigomis, taip siekiant praturtinti įprastą mokymosi procesą, ugdyti vaikų ir jaunimo kūrybiškumą bei auginti aktyvius kultūros kūrėjus, dalyvius ir vartotojus;

23.5.3. objekte vykdomos veiklos skirtos pritraukti socialinės atskirties visuomenės grupių narius;

23.5.4. objekte vykdomos veiklos prisidės prie profesionalaus meno sklaidos regionuose;

23.5.5. objekte bus įgyvendinamos informacinio ir medijų raštingumo programos įvairioms gyventojų grupėms.

ANTRASIS SKIRSNIS

SPECIALIEJI OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO REIKALAVIMAI

24. Aktualizuotas kultūros paveldo objektas turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:

24.1. Objektas yra svarbus regiono ir (ar) valstybės raidos procesams ir yra išskirtinės kultūrinės vertės;

24.2. Bus sukurti papildomi (nauji) lankytojų srautai pasitelkiant rinkodaros priemones;

24.3. Bus užtikrinta informacijos sklaida apie objekto reikšmę, didinamas objekto žinomumas, populiarumas (pvz., objekte bus organizuojami mokymai, konferencijos, ekskursijos, informaciniai renginiai, supažindinantys visuomenę su vertingosiomis kultūros paveldo objekto savybėmis);

24.4. Bus užtikrintas objekto prieinamumas, atvirumas visuomenei ir lankytojams;

24.5. Visuomenei bus atskleidžiama informacija apie neišlikusias, sunaikintas ar visuomenei neprieinamas objekto dalis ar erdves, pasitelkiant virtualaus atkūrimo, kitus technologinius ar kūrybinius sprendimus;

24.6. Sakralinio paveldo objektams netaikomi bendrieji reikalavimai, tačiau taikomi specialieji reikalavimai kultūros paveldui ir bent vienas papildomų reikalavimų sakraliniam paveldui:

24.6.1. ypatingai svarbiems sakralinio paveldo objektams suteiktas prioritetas Vyriausybės 2014 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 690 „Dėl Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų išsaugojimo ir pritaikymo“, Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. 940 „Dėl Žemaičių krikšto ir Žemaičių vyskupystės įsteigimo 600 metų jubiliejaus minėjimo 2009–2017 metų programos patvirtinimo ir šios programos priežiūros komisijos sudarymo“ arba Vyriausybės 2008 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1212 „Dėl projektų grupės „Bernardinų takais“ pripažinimo valstybei svarbiu kultūriniu projektu“;

24.6.2. objektas bus pritaikytas ne tik liturgijai, bet ir kitoms visuomenei aktualioms, piligrimų, bendruomenių reikmėms, bus atvertas kultūros paveldo lankytojams tiek, kiek tai dera su objekto sakraline paskirtimi.

25. Aktualizuota biblioteka turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:

25.1. Ugdys gyventojų gebėjimus naudotis informacija priimant sprendimus ir dalyvaujant visuomenės gyvenime (tradicinis, informacinis ir IRT priemonių naudojimo raštingumas);

25.2. Telks ir organizuos krašto informacijos šaltinius, kurs vietines ir dalyvaus kuriant regionines bei nacionalines skaitmenines bibliotekas;

25.3. Teiks neformalaus švietimo paslaugas, padedančias visuomenės nariams prisitaikyti prie nuolatinių pokyčių ir tobulėti visą gyvenimą;

25.4. Biblioteka kurs erdvę, kuri bus pritaikyta bibliotekos lankytojams ir leis jiems jaustis patogiai, pvz. ergonomiškas interjeras, viešųjų renginių organizavimui reikalinga įranga ar infrastruktūra, kitos priemonės.

26. Aktualizuotas muziejus turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:

26.1. Muziejus atnaujins ekspozicijas, užtikrins muziejaus rinkinių prieinamumą visuomenei naudojant tiek fizinę, tiek informacinę muziejaus infrastruktūrą;

26.2. Muziejus sukurs arba atnaujins mokymui ir mokymuisi visoms amžiaus grupėms tinkamą fizinę ir informacinę aplinką, naudojant įvairias formas bei priemones;

26.3. Muziejus vykdys rinkinių skaitmeninimą arba kitais būdais kurs pridėtinę vertę visuomenei per naujai diegiamas muziejaus e–paslaugas ar kuriamus e–produktus.

27. Aktualizuotas teatras ar koncertinė įstaiga turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:

27.1. Teatras ar koncertinė įstaiga galės įgyvendinti įvairaus pobūdžio meno projektus;

27.2. Teatro ar koncertinės įstaigos erdvės bus pritaikytos ugdyti vaikų ir jaunuolių kūrybiškumą, gabių jaunųjų atlikėjų saviraišką;

27.3. Bus paskatintas teatrų ir koncertinių įstaigų tarpusavio bendradarbiavimas bei jų bendradarbiavimas su regioninėmis kultūros įstaigomis;

27.4. Teatro ar koncertinės įstaigos rinkodara bus vystoma siekiant sudominti ir pritraukti daugiau aktyvių kultūrinių veiklų dalyvių ir (arba) užsienio turistų;

28. Aktualizuotas kultūros centras turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:

28.1. Kultūros centras turi būti aukščiausios kategorijos kultūros centras;

28.2. Kultūros centras vietos gyventojams užtikrins profesionalaus meno prieinamumą;

28.3. Kultūros centras įtrauks į kultūrinę ir kūrybinę veiklą vaikus, jaunimą, plėtos neformalaus ugdymo programas;

28.4. Kultūros centras sudarys sąlygas bendruomenės meninei saviraiškai, skatins socialinės atskirties grupių dalyvavimą kultūros veiklose;

28.5. Aktualizuotas kultūros centras puoselės tautinių bendrijų kultūrą bei prisidės prie šių bendrijų atstovų integracijos į visuomenę skatinimo.

29. Aktualizuotas kino infrastruktūros objektas turi atitikti ne mažiau kaip vieną šių specialiųjų reikalavimų:

29.1. Objektas sukurs tinkamas sąlygas profesionalaus ir konkurencingo kino gamybai Lietuvoje;

29.2. Objektas užtikrins lietuviško ir Europos kino sklaidą bei prieinamumą regionuose;

29.3. Objektas didins lietuviško ir Europos kino populiarumą visuomenėje.

V SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Programa tvirtinama ir keičiama Kultūros ministro įsakymu.

31. Programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti prioritetiškai nukreipiami Kultūros ministerijai skiriami valstybės biudžeto asignavimai, panaudojami kitų asignavimų valdytojų ištekliai, pritraukiamos fizinių ir kitų juridinių asmenų lėšos.

32. Programą įgyvendina valstybės, savivaldybių ir kitų viešojo ar privataus sektoriaus įstaigų projektai, kurie atitinka Programos IV skyriuje apibrėžtus bendruosius ir specialiuosius reikalavimus (toliau – projektai).

33. Projektų atranka vykdoma ir sprendimai dėl projektų finansavimo priimami vadovaujantis Kultūros ministro nustatyta kultūros objektų aktualizavimo projektų atrankos tvarka ir (arba) kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

**PRIORITETINIŲ KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ AKTUALIZAVIMO
SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Aktualizuojamo objekto valdytojas	Aktualizuojamo objekto pavadinimas, adresas	Preliminarus investicijų poreikis, Eur
1.	Trakų istorinio nacionalinio parko direkcija	Užutrakio dvaro sodyba, Užutrakis, Trakų raj.	5.000.000,00
2.	Lietuvos dailės muziejus	Radvilų rūmų ansamblis, Vilniaus g. 24, Vilnius	4.975.503,00
3.	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Istorinės ekspozicijos padalinio pastatas, Pylimo g. 4, Vilnius	3.973.400,00
4.	Trakų istorijos muziejus	Trakų pusiasalio pilis, Kęstučio g. 4, Trakai	2. 843.520,62
5.	Šiaulių „Aušros“ muziejus	Venclauskių namai, Vytauto g. 89, Šiauliai	1 .943.503,00
6.	Lietuvos dailės muziejus	Prano Gudyno restauravimo centras, Rūdininkų g. 8, Vilnius	4 .945.401,00
7.	Lietuvos nacionalinis muziejus	Naujasis arsenalas, Arsenalo g. 1, Vilnius	4.086.805,00
8.	Žemaičių vyskupystės muziejus	Žemaičių vyskupystės muziejaus pastatas, S. Daukanto g. 6, Varniai, Telšių raj.	3 .320.183,00
9.	Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato direkcija	Kalnų parko objektai, Vilnius	1. 000.000,00
10.	Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos	Sapiegų rūmai, L. Sapiegos g. 13, Vilnius	5 .000.000,00
11.	Lietuvos dailės muziejus	Chodkevičių rūmai, Didžioji g. 4, Bokšto g. 5, Vilnius	2 .775.290,00
12.	Lietuvos dailės muziejus	Vilniaus Žemutinės pilies Senasis arsenalas, Arsenalo g. 3a, Vilnius	4 .985.978,00
13.	Lietuvos dailės muziejus	Laikrodžių muziejus, Liepų g. 12, Liepų g. 14, Klaipėda	1. 966.957,00
14.	Šiaulių „Aušros“ muziejus	Chaimo Frenkelio vila, Vilniaus g. 74, Šiauliai	7 77.907,00
15.	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	Panerių memorialas, Agrastų g. 15, Vilnius	2. 652.000,00
16.	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	Istorinės Lietuvos Respublikos Prezidentūros pastatas, Vilniaus g. 33, Kaunas	1. 433.343,00
17.	Trakų istorijos muziejus	Medininkų pilis, Šv. Kazimiero g. 2, Medininkai, Vilniaus raj.	2.893.143,00

18.	Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus	Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus pastatai, Vilniaus g. 41, Vilnius	4.921.730,00
19.	Maironio lietuvių literatūros muziejus	Vaikų literatūros muziejus, K. Donelaičio g. 13, Kaunas	1.606.696,00
20.	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	J. Zikaro memorialinio muziejus, J. Zikaro g. 3, Kaunas	640.634,00
21.	Lietuvos nacionalinis muziejus	Signatarų namai, Pilies g. 26, Vilnius	2.779.781,00
22.	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	A. ir P. Galaunių namai, Vydūno al. 2, Kaunas	734.113,00

**PRIORITETINIŲ KULTŪROS INFRASTRUKTŪROS OBJEKTŲ MODERNIZAVIMO
SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Modernizuojamo objekto valdytojas	Modernizuojamo objekto pavadinimas, adresas	Preliminarus investicijų poreikis, Eur
1.	Kauno apskrities viešoji biblioteka	Kauno apskrities viešosios bibliotekos pastatas, Radastų g. 2, Kaunas	4.998.000,00
2.	Kauno valstybinis lėlių teatras	Kauno valstybinio lėlių teatro pastatas, Laisvės al. 87A, Kaunas	1.000.000,00
3.	Šiuolaikinio meno centras	Šiuolaikinio meno centro pastatas, Vokiečių g. 2, Vilnius	913.930,00
4.	Lietuvos nacionalinis dramos teatras	Lietuvos nacionalinio dramos teatro pastatas, Gedimino pr. 4, Vilnius	4.999.500,00
5.	Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka	Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos pastatai, Trakų g. 10 ir Trakų g. 12, Vilnius	3.905.820,00
6.	Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka	Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos pastatas, Respublikos g. 14, Panevėžys	1.250.131,00
7.	Lietuvos etnokosmologijos muziejus	Lietuvos etnokosmologijos muziejaus pastatai, Kulionys, Molėtų raj.	4.000.000,00
8.	Keistuolių teatras	Keistuolių teatro patalpos, Laisvės pr. 60, Vilnius	3.806.140,00
9.	Valstybinis jaunimo teatras	Valstybinio jaunimo teatro įranga, Arklių g. 5, Vilnius	5.000.000,00
10.	Kauno valstybinis muzikinis teatras	Kauno valstybinio muzikinio teatro įranga, Laisvės al. 91, Kaunas	4.982.000,00
11.	Juozo Miltinio dramos teatras	J. Miltinio dramos teatro pastatas, Laisvės a. 5, Panevėžys	4.261.000,00
12.	Koncertinė įstaiga Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras	Vilniaus kongresų rūmai, Vilniaus g. 6, Vilnius	3.667.441,00
13.	Lietuvos rusų dramos teatras	Lietuvos rusų dramos teatro pastatas, J. Basanavičiaus g. 13, Vilnius	5.000.000,00
14.	Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras	Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro pastatas, Danės g. 19, Klaipėda	4.999.090,00
15.	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	M. Žilinsko dailės galerija, Nepriklausomybės a. 12, Kaunas	4.923.369,00
16.	Šiaulių „Aušros“ muziejus	Edukacijos centro pastatas, Aušros al. 47, Šiauliai	2.456.046,00
17.	Lietuvos nacionalinė filharmonija	Lietuvos nacionalinės filharmonijos įranga, Aušros vartų g. 5, Vilnius	2.420.000,00
18.	Lietuvos liaudies buities muziejus	Centriniai sutikimo vartai, L. Lekavičiaus g. 2, Rumšiškės, Kaišiadorių raj.	955.743,00

19.	Kauno IX forto muziejus	Kauno IX forto muziejus, Žemaičių pl. 73, Kaunas	2.049.854,00
20.	Koncertinė įstaiga Šiaulių valstybinis kamerinis choras „Polifonija“	Koncertinės įstaigos Šiaulių valstybinis kamerinis choras „Polifonija“ pastatas, Aušros al. 15, Šiauliai	615.259,00
21.	Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras	Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro pastatas, A. Vienuolio g. 1, Vilnius	4.995.366,00
22.	Šiaulių dramos teatras	Šiaulių dramos teatro įranga, Tilžės g. 155, Šiauliai	226.554,00
23.	Lietuvos dailės muziejus	Lietuvos dailės muziejus: A. Gudaičio galerija, Kaštonų g. 7, Vilnius	5.000.000,00
24.	Lietuvos aviacijos muziejus	Lietuvos aviacijos muziejaus pagrindinis pastatas, Veiverių g. 132, Kaunas	1.857.333,00
25.	Lietuvos švietimo istorijos muziejus	Lietuvos švietimo istorijos muziejaus pastatas, Vytauto pr. 52, Kaunas	475.250,00
26.	Lietuvos aklųjų biblioteka	Lietuvos aklųjų bibliotekos pastatas, Skroblų g. 10, Vilnius	1.179.089,00
27.	Valstybinis Vilniaus mažasis teatras	Valstybinio Vilniaus mažojo teatro pastatas, Labdarių g. 3c, Vilnius	4.999.999,00
28.	Žemaičių „Alkos“ muziejus	Žemaičių „Alkos“ muziejaus priestatas, Muziejaus g. 31, Telšiai	3.093.686,28
29.	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	Velnių muziejus ir A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus, V. Putvinskio g. 64, Kaunas	985.02 4,93
30.	Nacionalinis Kauno dramos teatras	Nacionalinio Kauno dramos teatro pastatai, Kęstučio g. 62 ir Kęstučio g. 64, Kaunas	5.000.000,00